

Васіль Ткачоў

Дзед Аўгей і дзеці

Стары Аўгей больш сядзеў на лаўцы каля сваіх веснічак, абAPERшыся на кіёк, і назіраў за жыццём, што ладзілася на вясковай вуліцы. Маленькія вочкі-гузікі паспявалі ўсё ўбачыць, запрыкмеціць, — нічога не прапускаць. Ён ахвотна ківаў галавой на прывітанні-паклоны вяскоўцаў, іншы раз змахваў картуз, бліскаў лысінай, нешта мовіў пракожым, цікавіўся, ці прывезлі ў краму хлеб, тады-сяды скардзіўся, што доўга няма дажджу... Ну, а калі побач прашмыгне хто з дзятвы, абавязкова зачэпіць таго словам, стараўся прыпыніць каля сябе, і тады адбываўся невялічкі спектакль каля веснічак старога Аўгея. Хоць

і не толькі каля веснічак — там, дзе заўсёды былі дзед і дзеці...

Нядаўна я пабываў у сваёй вёсцы каля той хаты, у якой жыў мой дзед Аўгей. Паколькі даўно ўжо няма дзеда Аўгея і бабы Аксінні, а ў хаце ніхто не жыве, і яна, хата, таксама памірае...

Але значна больш, перакананы, будучы жыць гісторыі пра дзеда Аўгея і дзяцей, якія склалі, такім чынам, ладную вязанку апавяданняў. І, што прыемна, магу сказаць без лішняй сціпласці: працяг будзе. Бо як толькі прыгадаю нешта цікавае пра свайго дзеда, адразу ж запісваю. Каб самому не забыцца і вам раскажаць.

Першакласнік Лёнька

У гэтай невяліччай лясной вёсачцы няма сваёй школы. Ды яна і не трэба — адзін вучань усяго жыве тут. Лёнька. Хлопчык ён гарэзлівы, шустры. Спярша маці вадзіла малога ў суседнюю вёску за два кіламетры, каб Лёнька граматы набіраўся ў першым класе, а потым хлопчык насупіўся: «Я сам!» Ён не сказаў маці, што дзеці пачалі кпіць з яго: эх ты, сам у школу ўжо прыйсці не можаш, герой!

І пачаў Лёнька хадзіць у школу сам. А дзед Аўгей, як заўсёды, ужо раненька на лаўцы сядзіць, папяроску смуголіць:

Пра аўтара

Васіль Юр'евіч Ткачоў нарадзіўся ў 1948 годзе ў в. Гута на Рагачоўшчыне. Скончыў факультэт журналістыкі Львоўскага вышэйшага вясна-палітычнага вучылішча.

Жыве ў Гомелі. Драматург і празаік. Аўтар шматлікіх кніг прозы для дзяцей і дарослых, у тым ліку рамана «Дом Камуны». Аўтар некалькіх зборнікаў сатыры і гумару.

У тэатрах, на тэлебачанні і радыё ажыццёўлены пастаноўкі п'ес «Вокны», «Сівы бусел», «Курорт для зяця» (у Беларускай акадэмічным драматычным тэатры імя Я. Коласа «Кветачкі-ягадкі», прэм'ера — 1990 г.), «Стары і дарога», «Добрыя адносіны да сабакі», «Лесвіца», «Прыгоды з Канапухіным», «Следчы эксперымент», «Шкірдзюкі займаюць абарону» (у Гомельскім аблдрамтэатры — «Перапалох», прэм'ера 2004 г.), «Шаройка ў блакадзе» (у Гомельскім аблдрамтэатры — «Усміхаўся месяц белаі вішні», прэм'ера — 1996 г.), лаўрэат абласнога літаратурнага конкурсу імя І. Мележа.

Член ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі».

— Ты куды, Лёнька? — пытае дзед, нібы не ведае.

— У школу, — горда адказвае Лёнька.

— Дык гэта... навошта пантоплі рваць... у белы свет у школу тэпаць? — хітравата глядзіць на малога Аўгея.

— А што? — Лёнька спыніўся.

— Нічога асаблівага, я ж і кажу. Можна ж і пантоплі не рваць, і граматыным быць.

— Як гэта? — цікава Лёньку.

— Хочаш, я цябе вучыць буду?

Лёнька яшчэ больш зацікавіўся, падступіўся бліжэй да Аўгея. А стары працягвае:

— Ну. Навучу. Пісаць і чытаць. А што табе яшчэ трэба? Давай, запісвайся да мянс. Падавай заяву. Я табе і дакумент потым выдам, не горш за тую школьную ацэстацыю, і пячатку з бульбіны... з самай вялікай андрэты выражу — і хлопну на дакумент. Га? Без экзаменаў цябе куды хочаш прымуць пасля маёй навукі. У любую акадземію. А то выдумаў — у белы свет хадзіць, каб навучыцца чаму-небудзь. Я цябе, Лёнька, і раней яшчэ выпушчу — усіх абскачаш, ужо можа якім інжынерам станеш ці касманаўтам, а дружбакі твае будуць яшчэ ў той школе млецць. Дык думай, Лёнька. Думай.

Лёнька рантам развярнуўся і наўскач паімчаў дамоў. Праз колькі часу ён на той жа хуткасці прашмыгнуў каля Аўгея, паказаў старому язык — прывітанне, а як жа, ад бацкоў. А сам у школу ж пабег, куды яшчэ.

— Чаго добрага спозніцца, жэўжык, — праводзіў вачамі хлопчыка Аўгей, хітравата ўсміхнуўся. — Бяжы,

бяжы, Лёнька. Вучыцца трэба. Ты дзеда не слухай. Дзед напляце табе бочку арыштантаў... Бяжы, бяжы...

Слёзы і цукерка

Да бабкі Вуляны дачка прывезла з горада ўнука Юрку — на ўсё лета, каб малачка папіў, ягадамі ды яблыкамі паласаваўся. Хлопчыку яшчэ далёка да школы, у садзік надакучыла хадзіць, а ў бабулі яму добра. Тут і куры, і кот Васька — яго лепшы дружбак. І вуліца шырокая, утравеляя — не гарадскі асфальт. Прыемна тупаць. Ён і ходзіць па траўцы. Якраз з дзедам Аўгеем параўнаўся.

— Здароў, Колька! — стары прыўзняў картуз, кіўнуў.

Вулянін унук павярнуўся да дзеда, надзьмуў шчокі, а потым падаросламу пераканаўча сказаў:

— Я не Колька.

— Не, ты Колька.

— Я не Колька. Я Юра, — сур'ёзна сказаў хлопчык.

— Не, няпраўду кажаш. І дзе ж ты так хлусіць, цікава мне, навучыўся? Ты — Колька!

— Я — Юрка! — малое пачынае тупаць нагамі, даказваючы, хто ён ёсць на самой справе. Я — Юрка!

Стары хітра ўсміхаецца:

— А чым дакажаш? Пакаж метрыку.

Хлопчык не знаходзіць, што адказаць. Маўчыць. Насупіўся.

— Ну, і куды ж ты ідзеш, Колька?

— Я Юрка-а-а! — на вачах малога выкругляюцца слязінкі, ён зноўку тупае нагамі.

А стары гладзіць малога па галаве, дастае з кішэні цукерку, падае яму:

— Во калі з'ясі маю цукерку, толькі тады паверу, што ты Юрка і ёсць на самой справе.

Малы хуценька пракаўтнуў цукерку, усміхнуўся — вочкі блішчаць.

— Бачыш?

— Во цяпер бачу. Ну, і куды ж ты ідзеш, Юрка?

— А не скажу! — і хлопчык вёртка шугануў ад старога.

Аўгей жа ўсміхаецца: сёння і яму трохкі весялей стала на гэтым свеце, дзякуючы Вуллянінаму ўнуку.

Бульбашы

Паўкікаў неяк дзед Аўгей да сябе дзяцей.

— Прыходзьце сёння, шаноўныя землячкі, да мяне, — сказаў стары, сустрэўшыся з імі каля крамы. — Хто спозніцца — вельмі пашкадуе. Буду чакаць. Усе чулі?

— Усе! — амаль што ў адзін голас адказалі дзеці.

— Не спозніцеся?

— Не-е!

Дзед Аўгей сядзеў на лаўцы, смуголіў сваю дужа нясмачную цыгарку, а як толькі ўбачыў дзяцей, што купкай — як і гулялі каля крамы — тупалі да яго, пашукаў, куды б прыладзіць акурак, а тады шпурнуў яго падалей у траву — каб і духу блізка не было, каб дзеці маглі дыхаць чыстым паветрам. Дзед Аўгей такі: багата з таго, што сам рабіў, не жадаў дзецям. «Дурное ўсё гэта». Дзеці селі каля дзеда на лаўку — з двух бакоў, і Лёнька, зірнуўшы з-пад ілба на старога, напамніў пра сябе і сяброў:

— Мы прыйшлі...

— Гэта я бачу, — варухнуўся на лаўцы дзед Аўгей. — Малайцы. Нешта ў вас сёння ногі цэлыя, непадрапананы? Га? Тут нешта не так. Не можа быць хлапцоў, каб у іх ўсё чын па чыну было. Слабавата бегалі. Але нічога, справа паправімая. Хочаце, я вось на гэтых дзвюх цаглянах, — стары паказаў на самаробную печ, спрацаваную з чырвонай цэгля каля брамы, — такую страву згатую, што пальчыкі абліжае?

Дзеці, не ведаючы яшчэ, што там за страву такая будзе, быццам незнарок пракаўтнулі сліну...

— Ніколі смачнейшай ежы вы не спыталі, гэта я вам, стары чалавек, гавару. Ці, можа, бачылі смачнейшую? Га, Петрык? Што ты скажаш нам на гэта?

— Не ведаю, — паціснуў плячом хлопчык.

А Лёнька хітравата ўсміхнуўся:

— Г-гы... Што, скажаш, і смачней будзе нават твая ежа, дзед, чым снікерс?

— А то ж! Што там твой снікерс-брыкерс? Гэх, дзялоў тых! Давайце памагайце мне лепш. А тады, за вячэрай, і пагамонім.

— А што памагаць? — пацікавіўся Лёнька.

— Знайду, знайду што, — дзед пакрактаў трохі, пакуль устаў з лаўкі — За мной, як той гаварыў, не стане. Так, браткі-гвардзейцы, усім адна каманда: скабліль бульбу. Вось у мяне падрыхтаваныя для вас спецыяльна чагыры нажы. Якраз кожнаму. Вось кашэль з бульбай. Прыступайце. Толькі — папярэджваю, як амаль дарослых людзей, —

захоўвайце дысцыпліну. Не штурхайцеся. З нажамі асцярожней будзьце. А я тым часам цяпельца ў печы раскладу, ваду пастаўлю, — няхай грэецца, усё ж хутчэй будзе.

Лёнька і яго каманда скаблілі бульбу і чырыкалі, што тыя вераб'і: меркавалі, якую ж страву рашыў прыгатаваць дзед Аўгей, і нешта ніводная не падыходзіла — дужа ўжо вядомыя ўсе, здаецца, елі і тое і гэтае, не здзівіш іх, а тут жа, відаць, будзе нешта адмысловае, мо нават і тое, пра што раней яны ніколі не чулі.

— Ну, як тут у нас справы ідуць? — пачуўся бадзёры дзядулеў голас. — Дно далёка?

— Трошкі засталася, — за ўсіх адказаў Петрык.

— Бачу, што стараецца. Хвалю. Мо падсобіць?

— Не, мы самі! — запырэчылі дзеці.

Неўзабаве дзед Аўгей пад пільным позіркам дзяцей памыў бульбу, наліў ваду ў чыгунок, сыпануў солі, паставіў чыгунок паміж цаглін над полымем, а тады распарадзіўся:

— Пакуль можаце кувяркацца. Дам каманду на вячэру.

Дзеці ж далёка ад печы не адыходзілі — раптам ён, дзед, абхігрыць, тое смачненькае сам з'есць, га? Таўкліся побач з чыгунком, што грэўся на полымі. Самі ж бачылі: звычайную бульбу варыць у ім стары, а жага-а!.. Хоць хто яго ведае, што атрымаецца. Можа фокус які. Трэба дачакацца. Не, з чыгунка быццам пахне крышачку не так, як пахне з такога ж чыгунка дома, калі ў ім варыцца бульба. Першы ўцягнуў гэты пах сваім кірпатым

носам Лёнька, ад задавальнення заплюшчыў вочы, прычмокнуў, а тады гэтаксама зрабілі Петрык, Сашка і Вуллянін унук Юрка — смачна пахне!

Наступіў доўгачаканы момант, калі дзед Аўгей пацёр далонямі, падміргнуў дзятве і амаль урачыста абвясціў:

— Прыступаем, сябры мае, да самага галоўнага. Бульба зварылася. Можна, можна каштаваць маю ежу. За справу!

Гэта і ўсяго? Хм, а думалася ж хлапчукам! Бульба стаяла ў вялікай місе, дымілася. Дзеці, няўпэўнена пераглынуўшыся, узялі па бульбіне, пакачалі на далонях — пяцэцца.

— Смялей, смялей, — весела казаў дзед Аўгей. — Не бачу радасці ў вачах. Ці, можа, не падабаецца мой частунак?

— Звычайная бульба, — зморшчыўся Лёнька, а калі з'еў кавалачак, твар у яго пасвятлеў. — Але, скажу вам, смачная!

— Праўда! — гукнуў Петрык.

— Ага, смачная! — пахваліў наедак і самы маленькі, Юрка.

Пакуль дзеці заглядвалі ў чыгунок, дзед Аўгей вынёс з клеці агуркоў і збанок малака.

— З агуркамі, з агуркамі ешце, — падказаў ён. — А тады наверх па карцу малачка вып'еце. І будзеце дзеда ўспамінаць усё жыццё. Калі не больш.

Ух і наеліся! Жываты — як бубны: толькі палачкай ляпаць, звон будзе ісці. І дарослых, што міма праходзілі, клікаў дзед да свайго чыгунка. Елі, хвалілі і бульбу, і дзеда з дзецьмі. Дзядзька Кандрат так сказаў:

— Звычайная бульба, а якая смачная! Што дома зварыш — хіба ж такая? Не, не параўнаць. Дзякуй яшчэ раз вам за пачастунак.

А дзед Аўгей паляпаў Лёньку на плячы, паглядзеў на ўсіх:

— Так што, Лёнька, снікерс-брыкерс твой нашай беларускай бульбачцы, ды прыгатаванай на дровах і на свежым паветры, і ў падэшвы не прыгодны. Не, ніколі. Мы ж з вамі бульбашы. Нам без бульбы ніяк не пражыць. Без снікерсаў — можна, а без яе далёка не ступіш. Так што, мае маленькія бульбашы, калі-небудзь я зноў вас паклічу да сваёй печы.

Дзеці яшчэ доўга сядзелі з дзедам Аўгеем на лаўцы. На небе ўспыхнулі зорачкі, пацягнула з лагчын казытлівым халадком, а стары баіў ім пра свае, мабыць, паходжанні на вайне. І ўсім было хораша.

Пасля такой смачнай вячэры інакш і не магло быць.

Прыз

Неяк у нядзельны цёплы летні дзень сабраліся ў хаце дзед Аўгей ўнукі і праўнукі, што жывуць у горадзе. Унукі дарослыя ўжо людзі, а праўнукі — дзятва, як той Юрка ці Лёнька, акурат такія.

За доўгім дзедавым сталом усім хапіла месца. Паабедалі, патупалі на двор. У цэнтры ўвагі — дзед Аўгей.

— Бачыцца мне, — глядзіць ён на ўнукаў, — што Сашка з Петрыкам зусім нічога не елі, ленаваліся, ох і ленаваліся за сталом. Ці не так, хлопцы?

— Елі, добра елі, — амаль у адзін голас апраўдваюцца ўнукі.

— А гэта лёгка праверыць, — задумвае зноў нешта дзед. — Давайце на прыз згуляем. Пераможа той, хто гучней крыкне. А крыкне дужэй той, зразумелая справа, хто лепш працаваў за сталом лыжкай. Ён і стане маім чэмпіёнам. Згодны?

Дзеці пагаджаюцца, ім цікава і сапраўды выйграць прыз, а заадно і даказаць, што дзед памыляецца, што не ленаваліся яны за сталом.

— А які прыз будзе, дзеду? — пытае Петрык.

— Прыз? Ды прыз вунь... у садку на дрэве вісіць. Яблык.

Дарослыя ведаюць штукарствы дзеда, таму і яны зацікавіліся: што на гэты раз ён вытварыць?

— Ну што, пачнём, малеча? Хто першы будзе крычаць?

Стараліся ўнукі. Чуваць было, відаць, на другім канцы вуліцы, што на двары ў Аўгея праходзяць спаборніцтвы. Перамог Сашка. Так вызначыў сам дзед.

— Цяпер бачу, што паабедваў ты добра. Перамог. Астатнія таксама малайцы. Скокні сам, Сашка, на дрэва і сарві той яблык, які табе найбольш спадабаецца. Ён твой прыз. Атрымай. Для пераможцы не шкада.

Сашка шырока ўсміхнуўся, быў задаволены, што дзед назваў яго чэмпіёнам. Хуценька ўскараскаўся ён на яблыню, сарваў яблык, што сам ўпадабаў, грызануў... і зморшчыўся. Кіслы які! І кінуў яблык на зямлю. А дарослыя заходзяцца ад смеху. Ну і дзед! Ну і артыст! Аўгей жа зняў картуз, пашкроб кручкаватым пальцам лысіну, хехекнуў у вусы і сур'эзна сказаў:

— Гэта ж лясоўка, яблыня такая. Дзічка. У лесе выкапаў маленькую, усё збіраўся прышчэп зрабіць... ды так рукі і не дайшлі. Сашка вось падрасце, ён прышчэпіць. Так, Сашка?

Хлопчык згодна ківае.

— Малайчына. І Петрык з Мішам табе дапамогуць. Тады на гэтым дрэве будуць расці не кіслыя прызы, а салодкія. Дажыву я ці не, сказаць не бяруся, а вось Сашка, як законны мой чэмпіён, вас усіх тады пачастуе смачнымі яблыкамі...

Скарга

Зноў неjak старому падвярнуўся пад руку першакласнік Лёнька, толькі бег на гэты раз ён не ў школу, а дахаты.

— Здароў, Лёнька! — бадзёра павітаўся Аўгей, а вітацца ён любіў — дзеля гумору — па некалькі разоў на дзень з адным і тым жа чалавекам.

— Ы-гы,— хлопчык спыніўся, прыплюснуў вока, зморшчыўся: со-нейка якраз у твар.

— Што нясеш?

— Ранец.

— А ў ім што? Двойка, канешне?

— Ы-гы.

— Мог бы і не прызнавацца — я праз твой ранец бачу, што яны, кручкаватыя, варушацца ажно там, кішаць, як ўюны на патэльні. Ты не хавай ранец за спіну... Вось так, вось так трымай... Во, ажно дзве. Угадаў дзед?

— Ы-гы.

— Што ты заладзіў: «ы-гы, ы-гы»! Ці ў цябе слоў іншых няма? Настаўнікі чаму вучаць?

— Пісаць... чытаць, — адбіваецца Лёнька, яму ўжо і самому карціць

ведаць, адкуль стары пра двойкі пранюхаў. — А як ты, дзед, убачыў, што ў мяне дзве двойкі?

— Ды проста: яны такія тлустыя, што прасвечваюцца праз ранец.

Лёнька падняў ранец упоравень з тварам, круціць-верціць яго перад вачыма, але нічога не заўважае.

— Ты і не ўбачыш, Лёнька, — усміхаецца Аўгей. — А я ўбачу, бо ў мяне вочы — ого-о! Сцяну возьмуць наскрозь...

— Хлус ты, дзед, — не пагаджаецца Лёнька.

— Ну як жа — хлус? А пра двойкі адкуль даведаўся, га?

Хлопчык паціскае плечуком: і тое быццам праўда.

— То-та ж. Але ты не ўцякай. Затрымайся. З двойкамі табе спяшыць няма куды — прачуханец паспеш атрымаць. Памажы мне лепш у адной справе. Паможаш?

— А што?

— Скаргу напісаць.

— А што гэта? — не разумее Лёнька.

— Скарга — гэта, брат, такая паперка, якую мне аднаму скласці цяжка. Памагаты трэба. Такі вась, як ты. Апісаць трэба... паскардзіцца.

— А на каго? — пачынаюць блішчэць вочы ў малога.

— На бабу сваю, на Марусю.

— А што яна?

— Як гэта што? Як гэта што, Лёнька? Прасіў, каб блінцоў напакла, сала напакла, а яна на дыбкі: еш, кажа, тое, што на стол падаю, табе, кажа, тут не рэстаран. Бачыў ты яе? Трэба, трэба паскардзіцца, а то зусім разбэрсяецца. Ты, выпадкова, не падкажаш, хто ў нас тут самы

галоўны начальнік, Лёнька? Каму можна паскардзіцца?

— Дзілектару нашаму, — раіць Лёнька.

— Во! Правільна. Яму. Давай скаргу складзём. Ты, бачу, добры грамацей, і я ж не горшы, а калі нашу грамату ў адну кучу зваліць, то не здабравач тады цётцы Марусі. Даствай, даставай паперу, ручку... пакуль сверб ёсць у руках... мы ёй, Марусі!

Скаргу пісаў Аўгей. Лёнька толькі слухаў, як дзед шаптаў словы, што нязграбна клаліся на паперу, і радаваўся: «Будзе цяпер ведаць цётка Маруся, як не карміць дзеда блінамі...»

— Правільна напісаў, глянь, Лёнька? — нарэшце стары падаў яму скаргу.

— Правільна, — пагадзіўся Лёнька, затрымаўшы кароткі позірк на Аўгеевым пісанні.

— Не, не, ты мне не вяртай скаргу, а перадай заўтра дзілектару. Перадасі?

— Ага, — кіўнуў Лёнька.

— Толькі не забудзься.

— Не.

— А цяпер бязы, прагаладаўся, пэўна?

Хлопчык знікае.

Назаўтра ранічкай Аўгей знайшоў скаргу на лаўцы. Лёнька на ёй напісаў: «Дурань».

Майстры

Што дзед Аўгей заядлы рыбак, дзеці ведалі: нярэдка бачылі яго, калі ён шпацыраваў з вудай на плячы ў бок Гутлянкі. А калі верыць старому, дык раней ён і самоў вусатых нават прыносіў дахаты. Было! Цяпер — не той час: неж непрыкметна падкра-

лася старасць, і сёння, акрамя як на вуду, Аўгей не ловіць: усе ранейшыя снасці — донкі, гумкі і вяршы — так і ляжаць у клеці. Ён, шчыра кажучы, не асмельваецца нават да іх дакрануцца: спархнелі, пэўна ж. То лепш не вяршыць.

Пра тых самых вусатых самоў дзецям асабліва цікава слухаць, і нехта з іх, канешне ж, сам марыць злавіць такую рыбіну. Во было б дзівосаў! А дзед Аўгей адно ўсміхаецца:

— Кот у мяне быў, Васька. У мяне ўсё каты Ваські. І гэты таксама. Прыношу я, значыць, сома, за парогам яго адразу ж плюх на падлогу, а Васька як шухне з хаты, толькі і бачылі яго! Не паверыце — тры дні антыхрыста не было, а тады вымерхаўся і прыцёгся, доўга тое месца, дзе рыбіна ляжала, даследваў: нюх-нюх-нюх. Нарэшце супакоіўся: нічога падазронага, значыць.

Дзеці смяюцца: ім падабаецца, што кот Васька спалохаўся вусатага сома. Яны б, канешне, ніколі!..

— Вось што, сябры мае, — сабраў нежак дзятву стары. — Будзем укараняць у жыццё маю рацпрапанову. Бачу, не ведаеце, што гэта такое і з чым яе ядуць, рацпрапанову гэгую?

— Не, не ведаем, — шчыра прызнаўся Сашка.

— Даведаецеся, але не адразу. Усяму свой час. Каб укараніць маю рацпрапанову, сябры мае, для гэтага патрэбна: дошка невялікіх памераў, два слупкі, цвікі. Яшчэ малаток. Цвікі і дошка ў мяне ёсць.

— Малаток я прынясу, — паабяцаў Лёнька.

— А я магу цвікі, — сказаў Сашка.

— Дошку бяру на сябе, якраз такая маецца ў мяне, — акінуў дзятву позіркам дзед Аўгей. — Пагабляваная, чысценькая... так што не для каго-небудзь будзем рабіць нештатка, а для сябе. Вось як.

— Што ж задумаў на гэты раз стары?

— Ну, а слупкі адпілім ад бярвенца, ніяк у лесе жывём, — сказаў Аўгей. — Піла ў мяне вострая. Так што пасля абеду чакаю вас каля сваёй хаты. Падсілкуйцеся — і да мяне, жэўжыкі!..

Так і зрабілі. Схадзілі ў лес, здабылі два слупкі. Парадак. Сашка быў з малатком, Лёнька з цвікамі, а Юрку, паколькі ён усяго-наўсяго Вуллянін унук і жыве ў горадзе і нічога не прынёс, дзед перадаў сваю дошку:

— Каб і ты быў заняты. Трымай. А цяпер, сябры, курс на рэчку, прамым ходам да Канаўскага вірка, дзе дужа шмат тлустых акунёў. Задача зразумела?

— Зразумела! — у адзін голас адказалі дзеці.

На стромкім беразе ракі спыніліся. Хоць і няблізка было ісці, у Юраські ажно чуб прыліп да ілба, аднак ніхто і выгляду не падаў, што стаміліся.

Толькі тут, на беразе, успомнілі, што забыліся рыдлёўку.

— Ці трэба ж, га! — першы агледзеў пра свой промах сам дзед Аўгей. — Галоўны інструмент — і забыліся!.. Не, не такая памяць ужо у дзеда. Хаця і вы, жэўжыкі, маглі здагадацца, навошта слупкі, дошка... Значыць, капаць трэба будзе. Але я нікога школіць не буду і дакараць сябе таксама не стану, бо што зроблена, тое і маем. Папрокамі справу з месца не зрушыш. Хто скокне за рыдлёўкай?

Пажадаў збегачь за ёй Лёнька. Згэцаў хутка — на адной назе. А тады і пачалося! Нехта капаў яму, нехта ставіў у яе слупок, нехта прысыпаў зямліцай... Калі на два слупкі, што тырчэлі з зямлі, паклалі дошку, цвікі забіваў Сашка. Яго малаток, нічога не паробіш. А паколькі цвікі прынёс Лёнька, то і ён адзін цвік забіў. Хоць мог бы забіць і два, але ў малога, як пажартаваў пад дружны рогат дзед Аўгей, рукі крывыя — у бок глядзяць, таму цвік гнецца і гнецца, а ў дошку лезці не хоча.

— І кашы больш еш, — параіў яму стары. — З малаком. А лепш з кавалкам сала.

А калі работа была скончана, стары хітра паглядзеў на дзяцей, папытаў:

— Ну, дык і што ж у нас атрымалася, сябры мае?

— Лавачка...

— Лавачка.

— Лавачка!

— Правільна. Дазвольце дзеду першаму на яе сесці?

— Дазваляем!

Лавачка атрымалася на ўсе сто. Дзед Аўгей апрабаваў яе, паёрзаў нават, а тады дазволіў пасядзець на лавачцы па чарзе кожнаму.

— Добрую справу мы сёння з вамі зрабілі, — сказаў дзед Аўгей. — Заўтра ранічкай я прыбуду сюды з вудай, сяду і буду сачыць за паплаўком. Як міністр буду сядзець. А то ж ужо ногі не тыя, як-ні-як: старасць, браткі, старасць. І Ціт можа пасядзець на лаве. А больш, здаецца, і рыбакоў такіх у нас няма?

— А мы, дзед? — нецярпліва паглядзеў на старога Сашка.

Ча́стка II. Плана́та дзці́нства

— Вы? — усміхнуўся дзед Аўгей. — Ды за вамі куды ўжо нам, старым? Нягож, і вы... Як толькі ногі стомяцца, то — калі ласка! Толькі калі ж яны ў вас, жэўжыкі, стомяцца? Я ўжо, пэўна, і не засведчу...

...Назаўтра бераг рэчкі быў усыпаны рыбакамі. Сашка, Лёнька і Юрка

стаялі паводдаль адзін ад аднаго, а пасярод іх важка сядзеў на лавачцы дзед Аўгей і сачыў за паплаўком. Не адзін сядзеў стары — з катом Васькам. З лавы і яму, ласаму да рыбы, добра бачны паплавок...

А хацелася б хутчэй убачыць і рыбку!